

Collegiaal leren kan ook wereldwijd

'Mijn collega in Ghana...'

Het is een bijzondere vorm van professionalisering: als schoolleider een bezoek brengen aan een collega in een ontwikkelingsland. Ideeën uitwisselen, workshops verzorgen én zelf leren. Deze drie schoolleiders doen het al jaren. 'Eenmaal thuis ben ik lichamelijk gesloopt, maar mentaal helemaal opgeladen.'

OVER HET PROGRAMMA

In het professionaliseringsprogramma 'Edukans World Teacher – schoolleider' werken schoolleiders, docenten en (soms ook) toekomstige docenten twee weken lang intensief samen met collega's in landen als Oeganda, Malawi, Ghana, Ethiopië, Suriname of India. Na een training van drie dagen bezoekt een groep van vijftien tot dertig deelnemers een aantal scholen in een land. Daar wisselen zij pedagogische en onderwijskundige visies uit met collega's en verzorgen zij workshops over leiderschap, teamwerk en verandermanagement. Ook coachen de deelnemers collega's on the job.

De impact van dit van en met elkaar leren over grenzen is groot. Schoolleiders verwerven een dieper inzicht in het

eigen beroep, hun persoonlijk leiderschap, de betekenis van wereldburgerschap en het eigen functioneren als schoolleider en coach. En zij dragen door dit project bij aan de ontwikkeling van de kwaliteit van het onderwijs in andere landen. De onderwijssituatie in de doellanden is totaal anders: gebrek aan lokalen, leermiddelen en faciliteiten. Dat doet een beroep op het vermogen van de deelnemer aan het programma om in complexe situaties te zoeken naar creatieve oplossingen en ethisch verantwoorde keuzes. Een belangrijk uitgangspunt is wederzijds leren, wat betekent dat de schoolleiders uit beide landen vergelijkbare leerprocessen doormaken.

→ www.edukans.nl/world-teacher-schoolleider

'De stap in het onbekende smaakte naar meer'

Christel Wets zit ruim dertig jaar in het onderwijs, waarvan zeker twintig jaar als schoolleider, sinds drie jaar als interim-schoolleider. Alweer een jaar of zeven gaat zij als begeleider mee met het schoolleidersprogramma van Edukans, naar Ethiopië, Malawi, Ghana en India. De eerste keer was zij deelnemer. "Ik vroeg me af: kan ik in een heel andere omgeving mijn werk als schoolleider uitoefenen?"

"De les die ik in mijn eerste reis geleerd heb, is dat er naast de vele verschillen ook heel veel overeenkomsten zijn in het werk van schoolleiders daar en hier. Van tevoren dacht ik: ik kom ergens waar 'bijna niets is', maar dat beeld werd erg genuanceerd. Je gaat samenwerken met collega's ter plaatse op het gebied van leiderschap. En die samenwerking moet gelijkwaardig zijn, dat is de kern. Niet komen vertellen hoe het moet, maar samen dilemma's oplossen. En dan ontdek je dat heel veel hetzelfde werkt. Ook daar heb je goede en slechte schoolleiders, dat was wel een eyeopener. Als mensen mij vragen: maar wat beklijft daar nou van jullie werk? Wat gaan ze ermee doen? Dan leg ik uit: dat denk ik in Nederland op scholen ook heel vaak!"

"Ook leervragen komen overeen: hoe begeleid je docenten die het niet zo goed doen? Hoe zet je de kwaliteiten van collega's in als je onderwijs wilt veranderen? Hoe laat je docenten elkaar feedback geven? De methodes verschillen niet zoveel. Met name feedback geven is belangrijk om je als school te blijven ontwikkelen. En in Afrikaanse landen een heel mooi middel voor onderwijsverbetering zonder extra kosten, als je het vergelijkt met iets als computers doneren. Feedback werkt wederzijds, wij delen ook onze eigen leervragen met de collega's daar. We geven

workshops, maar we gebruiken ook interview om elkaar collegiaal te ondersteunen."

"Enorm verrijkend en uniek is ook dat je met docenten én met po- en vo-collega's samen aan het werk bent. Je leert op een heleboel niveaus en hebt het ook over je werk thuis. Met alles wat je daar doet denk je: hoe zou ik dat zelf doen? Voor mij persoonlijk heeft het veel betekend. De eerste keer dacht ik: – bij wijze van spreken – overleef ik het wel? Maar de stap in het onbekende smaakte naar meer.

'Wij delen ook onze leervragen met de collega's daar'

Ik heb mijn baan opgezegd en ben als interim-schoolleider aan de slag gegaan. Die stap in mijn carrière had ik niet aangedurfd zonder de uitdagingen van het werelddocentprogramma." ➤

'Hoe verschillend je ook bent, onderwijs bindt'

Douwe van Domselaar koos voor het onderwijs na een studie culturele antropologie en zestien jaar werk in de marketing. Hij werd leraar en is nu voor het vierde jaar deelschoolleider havo-vwo bovenbouw op het Don Bosco College in Volendam. In 2014 ging hij als docent met Edukans naar India. Daarna is hij elk jaar weer gegaan, als begeleider in het world teacher-/schoolleidersprogramma. "Het is verslavend."

"Tijdens zo'n reis sta je continu aan. Eenmaal thuis ben ik gesloopt, maar mentaal helemaal opgeladen. Vorig jaar kwam ik zondagmiddag terug en had maandagochtend om half 8 de eerste bespreking met ouders. Pang. Die omgekeerde cultuurschok vind ik misschien nog wel groter dan wat je op reis ervaart. Je hebt hier alles en er wordt zo ongelofelijk veel gemopperd en gezeurd!"

"Oké, alles is anders daar: het eten, de taal, de school, het systeem, de groep. Je wordt in het diepe gegooid, zonder houvast behalve je onderwijservaring en je levenservaring. En dan merk je – dat is het mooie – dat je met iedereen op de wereld kan samenwerken als het over onderwijs gaat. Hoe verschillend je ook bent, dat is wat je bindt. Over onderwijs kun je altijd interessante gesprekken hebben. Afgelopen jaar in Ghana was ik coach van een schoolleider die wilde zorgen dat ouders meer betrokken raken en dat docenten meer van elkaar leren. Dat zijn vragen waar wij hier ook tegenaan lopen, daar kun je goed over sparren. Zij vroeg mij om mee te gaan naar een gesprek met ouders over betrokkenheid: zorgen dat er boeken zijn en dat kinderen tijd krijgen om huiswerk te maken. We bleken naar het dorp te gaan, waar vierhonderd dorpingen ons opwachten op een zanderig dorpsplein met zo'n hele oude boom die alles

heeft meegemaakt. En ik moest die boodschap overbrengen! Gelukkig behoevde mijn tolk me voor serieuze blunders. Hij tipte me om de ouders te complimenteren met het feit dat ze hun kind überhaupt naar school sturen. Toen dacht ik wel: oeps, even terugschakelen."

"Je leert jezelf een spiegel voorhouden. Ik zei eens tegen een schoolleider: 'Je moet je docenten meer complimenten geven, dat vinden ze fijn'. Later dacht ik: hoe vaak doe ik dat zelf eigenlijk? 's Avonds in het hotel heb je de 'afterbabbel' – even op elkaar reageren,

meedenken, iemand uit de put helpen. Daarmee ontwikkel je ook die coaching-skills weer. Eigenlijk ben je gewoon veertien, vijftien uur per dag met onderwijs bezig. Leren to the max."

'Gelukkig behoevde mijn tolk me voor serieuze blunders'

'Het is life changing'

Merlijn Verstraeten is rector van UniC, een school voor eigentijds havo-vwo, onderdeel van NUOVO scholengroep. Sinds 1994 werkt ze in het onderwijs, vanaf 2000 als leidinggevende. Zij staat aan de wieg van het schoolleidersprogramma van Edukans. "Wat mij het meeste raakt in deze landen: het lot van meisjes. Slavernij, genitale verminking, niet geboren mogen worden. Toch zie je ook stappen naar emancipatie. In India komen wat meer vrouwelijke hoofdonderwijzers."

"Nadat ik in 2010 had meegedaan aan het world teacher-programma stelde ik Edukans voor om in mijn sabbatical een schoolleidersprogramma te ontwerpen. Na hun fiat ben ik drie maanden in Oeganda geweest. In die periode in 2011 heb ik van tachtig middelbare scholen de schoolleiders getraind in verschillende vormen van leiderschap en management, team building en active learning. Vervolgens ben ik naar veel van die scholen geweest om samen met een lokale partner op de job op die thema's te coachen. Sinds dat jaar heb ik nog twaalf reizen gemaakt in veel landen. De afgelopen twee jaar hebben we in Oeganda een scholingstraject gedaan voor inspecteurs. Samen met hen hebben we een programma gemaakt op basis van hun eigen vraag. Wij werken altijd met 'de vraag vanuit het zuiden' zoals wij dat noemen. We komen daar niets opleggen, we zijn aan het participeren en co-creëren. Wat niet wil zeggen dat je nooit meemaakt dat er naar je opgekeken wordt."

"Een terugkerende vraag is: hoe kunnen docenten de leerlingen – in die grote klassen –

'Je leert ontzettend veel over tolerantie en over echt in verbinding staan'

activeren? In een gehoorzaamheidscultuur hebben de leerlingen geen stem of eigenaarschap. We zien nu dat de overtuiging postvat dat schoolleiders zélf de sleutel tot verandering zijn. Ook tijdens de inspecteurstrainingen kwam naar boven: 'Wij zitten onszelf in de weg met onze hiërarchie en ons masker van sociale wenselijkheid.' Eigenlijk is het super-simpel. Als ik ook maar één schoolleider weet

aan te zetten en die weet weer een docent aan te zetten om de kinderen te activeren, dan heeft een kind al zoveel beter onderwijs. Dan ontstaat bij leerlingen er een soort eageness. En dat aanzetten werkt niet anders dan bij ons: inspireren door goede inhoud met veel enthousiasme in een activerende vorm brengen. Met humor en spel. De mechanismen om een boodschap over te brengen zijn universeel."

"Ik vind eigenlijk dat iedere schoolleider of docent een keer mee zou moeten. Je leert ontzettend veel over tolerantie en over echt in verbinding staan. Het is life changing. Zelf ben ik veel milder geworden door in die context te opereren."